

A LÖVÉS ZÁSZLOALJAK ÉS EZREDEK HARC ALKALMAZÁSA A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚBAN

(Zrínyi Katonai Kiadó 1961. 302 old.)

Emlékszem, még abban az időben, amikor a Zrínyi Katonai Kiadó kiadási tervébe felvette „A lövész hadosztályok...” és „A lövész zászlóaljak és ezredek harci alkalmazása a Nagy Honvédő Háborúban” című kötetek megjelentetését, majd később e kötetek szerkesztésének időszakában többen megkérdezték tőlem: „Nem gondolod, hogy e harctéri-harcászati példák közreadása időszerűtlen? Mit nyújthatnak hadseregünk tisztjeinek ezek a példák az atom- és tömegpusztító fegyverek időszakában?”

Ilyen és ehhez hasonló kérdések sokakban felvetődnek. Egyesek lebecsülik a második világháború tapasztalatait, úgy vélik, hogy a haditechnikának az elmúlt másfél évtizedben végbement hallatlan fejlődése időszerűtlenné, használhatatlanná tett mindent a hadművelleti művészetben és a harcászatban, ami a legutóbbi háborúban — vagy mondhatnánk háborúkban — elv és gyakorlat volt.

Természetesen nincs igazuk azoknak, akik így gondolkodnak. Az elmúlt években az atom- és tömegpusztító fegyverek megjelenése, a rakétatechnika gyors fejlődése változást hozott ugyan a harcjeljárásokban, a harc dinamikájában, a kiterjedésekben, az ütem tekintetében stb. A csapatok szervezésében és vezetésében is történtek lényeges változások. Ha azonban megfeledkeznénk a Nagy Honvédő Háború idején szerzett harci tapasztalatok megfelelő átértékelése után történő felhasználásáról, súlyos hibát követnénk el.

Gyakran hangsúlyozzuk, hogy az atom- és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között különös jelentőségre tesz szert a felderítés, a gyors helyzetmegítélés, az erők

és eszközök átcsoportosítása, valamint az ellenlökések gyors megszervezése és végrehajtása. Azért emeltem ki ezeket, mert „A lövész zászlóalj és ezredek harci alkalmazása a Nagy Honvédő Háborúban” című kötetben szereplő harcászati példák szinte mindegyike gazdag tárháza a felsoroltaknak: támadásban és védelemben egyaránt bemutatják a felderítés különböző nezeit, az erővel és eszközökkel való gyors manőverezés módjait, az ellenlökések előkészítését és végrehajtását. E kötetben a korábban megjelent „A lövész hadosztályok harci alkalmazása . . .” című kiadványunkhoz viszonyítva sokkal több az olyan példa, amely a harc különleges fajtáit mutatja be.

Feltétlen szólni kell arról, hogy e két kiadványunk hasznosságát vitatók (akik valljuk meg, kissé távol állnak a hadsereg gyakorlati életétől) nézeteit az élet cáfolta meg. Az elmúlt hónapokban többször jártam az ország különböző részein elhelyezett csapatoknál, s minden alkalommal érdeklődtem afelől, mi a tisztek véleménye „A lövész hadosztályok harci alkalmazása . . .” című könyvről; az abban szereplő példákat mennyire tudják felhasználni munkájukban? A válaszokból kitűnt, hogy tisztjeink igen értékesnek és hasznosnak ítélik meg e kiadványunkat, amelyet sok esetben harcászati-kézikönyvként használnak. Ezekután természetesen az a következtetés, hogy mivel „A lövész zászlóalj és ezredek harci alkalmazása a Nagy Honvédő Háborúban” című kötet egység- és alegységparancsnokaink beosztásához közelebb álló harctéri-harcászati példákat ad közre, még nagyobb érdeklődésre tarthat számot.

A kötetben szereplő példák mindegyikét rövidebb-hosszabb elvi értékelés egészíti ki, amelyben a szerzők bátran feltárják az elkövetett hibákat, s szinte kivétel nélkül rámutatnak azok okaira, de sajnos, nem minden esetben vonják le a tanulságokat, vagy nem eléggé részletesen írnak arról, mit kellett volna tenni, hogy elkerüljék a hibákat.

*

A kötetben levő 28 harctéri-harcászati példát a Moszkvában 1957-ben és 1958-ban megjelent A lövész zászlóalj harctevékenysége és A lövész ezred harctevékenysége (Példák a Nagy Honvédő Háborúból) című kötetekből válogattuk ki.

A példák közül az olvasó megismerheti az ellenség mélyen lépcsőzött, előkészített védelmének áttörését és a manőver lehetőségét a harc feladat sikeres végrehajtása szempontjából; a harctevékenység sajátosságait üldözés idején; a támadás és az üldözés sajátosságait erdős-hegyes, erdős-mocsaras és tavakkal borí-

tott terepen; a széles víziakadályok leküzdésének módjait; az ellenséges erődítmény elfoglalásáért vívott harcot; a nagyvárosban végrehajtott támadás sajátosságait; a védelmi harc megszervezését és megvívását erdős, valamint erdős-hegyes terepen, és a pártpolitikai munka módszereit, formáit a támadó és védelmi harc minden szakaszában.

A kötetben az alábbi példák szerepelnek.

Lövész zászlóalj támadása előkészített ellenséges védelem áttörésével. (Az 50. gárda lövész ezred egy hadseregközvetlen önálló lövész századdal megerősített 1. zászlóalja 1944 decemberében azt a feladatot kapta, hogy törje át az ellenség első és második védőövét és foglaljon el néhány erős támponttá kiépített községet.

A tanulmány a zászlóaljnak keskeny arcvonalon, egylépcsős harcrendben megvívott támadó harcára nyújt példát. A szerzők rámutatnak, hogy a zászlóalj sikerét mindenekelőtt a rendkívül gondos felderítés, a törzs alapos előkészítő munkája és az biztosította, hogy a támadást megelőzően jól begyakorolták a műszaki alegységekkel, a tüzérséggel és a harckocsikkal való együttműködést.);

Előrevetett zászlóalj harca az ellenség támpontjának elfoglalásáért. (A 215. gárda lövész ezred 1. zászlóaljának egy magaslaton berendezett, műszakilag jól megerősített ellenséges támpontot kellett elfoglalnia 1945. január 14-én.

Az olvasó e példából megismeri az előrevetett zászlóalj harcának megszervezését és különösképpen azt, hogyan kell a támogató tüzérséggel az állandó és szoros együttműködést fenntartani. A zászlóalj harcának tüzérségi biztosítását azért tudták helyesen megtervezni és később a tüzérség azért tudta hatásonosan löni az ellenség élő erőit és tűzfegyvereit, mert előzőleg gondosan felderítették az ellenséget. A tanulmány e gondos felderítés előkészítő munkájának és végrehajtásának sok apró mozzanatáról is beszámol.);

Lövész zászlóalj támadása menetből való folyóátkeléssel. (1944 július elején az 1119. lövész ezred közvetlen irányzású lövegekkel, aknavetőkkel és egy műszaki szakasszal megerősített 1. lövész zászlóalja azt a parancsot kapta, hogy keljen át egy 50—60 m széles és átlag 2,5 m mély folyón, vegyen birtokba hídfőt és biztosítsa az ezred főerőinek átkelését.

Ebben a példában mindenekelőtt az átkelési szakasz helyes kiválasztása, az átkelés gondos és hozzáértő megszervezése, a közvetlen irányzású lövegeknek az ellenséges védelem peremvonalában elhelyezett tűzfegyverek lefogására és megsemmisítésére való ügyes felhasználása, az alegységek meglepetésszerű

és merész tevékenysége, valamint az elfoglalt hídfő megerősítésének hozzáértő megszervezése érdemel figyelmet.

A tanulmány azért is jelentős, mert a zászlóalj menetből végrehajtott támadásának megszervezését ismerteti, s ennek során részletesen kitér a zászlóalj- és szakaszparancsnokok jó néhány — a mi érvényben levő harcszabályzatunkban is rögzített — sajátos feladatára, illetve e feladatnak a harc helyzetben történő megvalósítására.);

Lövész zászlóalj folyóátkelése. (Az előző példa után a 151. gárda lövész ezred 1. lövész zászlóaljának 1945. március 24—26. között végrehajtott folyóátkelése a széles víziakadály — Odera — leküzdésére nyújt példát olyan körülmények között, amikor a zászlóaljnak kevés ideje volt az átkelés előkészítésére, s az átkelés megszervezésével egy időben fel kellett váltania egy zászlóaljat és meg kellett semmisítenie az Odera keleti partján levő ellenséges harcélőrsöt.

E példából kitűnik, hogy a zászlóalj harc feladatának sikeres végrehajtását nagyban elősegítette az, hogy személyi állománya előzőleg gyakorolta a folyón való átkelést, másrészt, hogy az egyes átkelési eszközökre előre beosztották a harcosokat és gondosan megszervezték az együttműködést a lövész, a tüzér, a műszaki és vegyvédelmi alegységek között.

A zászlóalj harcának tapasztalatai szerint a széles víziakadályon való átkelés alkalmával a kódításnak igen nagy a jelentősége, s az ilyen átkelést végrehajtó alegység harcrendjébe sok közvetlen irányzású löveget kell beosztani, amelyek képesek gyorsan lefogni a túlsó parton elhelyezett, valamint az átkelés folyamán felbukkanó ellenséges tűzfegyvereket.);

Sízászlóalj harctevékenysége helységben települt ellenséges hadosztálytörzs megsemmisítése végett. (A 17. lövész hadosztály sízászlóalja azt a parancsot kapta, hogy 1944. január 4-én éjjel, az általános támadás kezdete előtt a 267. és 292. német gyalogos hadosztályok csatlakozásán levő hézagba benyomulva, arcból támadja meg és verje szét a 267. gyalogos hadosztály Priborban (Dnyeper K-i partja) települt törzsét, s ezzel dezorganizálja az ellenség csapatainak vezetését.

A példa leginkább azt szemlélteti nagyszerűen, hogyan kell az ellenség hátában tevékenykedő alegység menetbiztosítását megszervezni és felkészíteni a találkozóra harcra. Bár a sízászlóalj harc feladatát sikeresen végrehajtotta, a tanulmányt záró elvi értékelés sok tanulságos hibára mutat rá, mindenekelőtt arra, hogy nem szabad az ellenség hátába kiküldött alegység löszerral, élelemmel és híradó eszközökkel való ellátásánál csak a megszabott feladat szükségleteivel számolni, hanem

figyelembe kell venni azt is, hogy nagyobb sikerek elérésére is adódhat lehetőség.);

Az ellenség védelmének mélységben berendezett támpont elfoglalása lövész zászlóaljjal. (Az 1238. lövész ezred 1. zászlóalja 1944 január közepén Novgorod körzetében két ellenséges támponttá berendezett községet szabadított fel.

A példa a gyalogsági fegyverek tüzének mesteri kihasználását szemlélteti.);

Harckocsi-deszantként működő lövész zászlóalj tevékenysége az ellenség közbeeső védelmi terepszakaszának áttörésekor, erdős-mocsaras terepen, tavaszi olvadás idején. (Az olvasó a 917. lövész ezred 1. lövész zászlóaljának harcából a lövész alegységeknek a harckocsikkal és rohamlővegekkel való állandó szoros együttműködését ismeri meg, továbbá képet kap a harckocsik és rohamlővegek erdős-mocsaras terepen való alkalmazásáról és a felderítő csoport tevékenységéről.);

Lövész zászlóalj támadó harcának megszervezése és megvívása az ellenség támpontjának elfoglalása végett. (A látási viszonyok meglehetősen rosszak voltak, amikor a zászlóalj támadásba lendült. Ilyenkor különös gonddal kellett volna a zászlóaljnak megszerveznie a felderítést. Sok szó esik arról, hogy a felderítés rossz megszervezésének, és annak, hogy a tüzéség nem készült fel a korlátozott látási viszonyok között való tüzelésre, milyen következményei voltak. A példa egyébként meglehetősen sokat foglalkozik a tüzéségnek a támadás előkészítése, a roham és a mélységben vívott harc idején kifejtett tevékenységével.);

Lövész zászlóalj támadása az ellenség védelmi csomópontja ellen. (Az 1195. lövész ezred 1. zászlóaljának az ellenség védelmi csomópontja ellen 1944. június 24—26. között végrehajtott támadása a megkerülő manőver tanulságos példája. Az ellenség az erdős-mocsaras terepen a harcászatiilag fontos körzeteket védte és elsősorban azokat az irányokat zárta le, amelyekben nemcsak a gyalogság, hanem a tüzéség és más fegyvernemek is működhettek.

A zászlóaljnak az ellenséges védelmi csomópont támpontjainak felszámolása során vívott átkaroló és megkerülő harcai nagyszerűen szemléltetik e harc sajátosságait (a mozgékonyt, a gyors döntéseket, a gyalogsági fegyverek tűzhatásának minél teljesebb kihasználását, a váratlan irányokból indított rajtaütéseket stb.) és a kísérő lövegekkel való manőverezést.);

Lövész zászlóalj támadása erdős-hegyes terepen. (A 871. lövész ezred 1. zászlóaljának 1944 szeptember második felében

az Északkeleti-Kárpátokban egy hágó és egy magaslat birtokba vételéért vívott harca több szempontból figyelemre méltó.

Mindenekelőtt a zászlóalj harcéljárása tanulságos: az arcból indított támadásokat megkerülésekkel és átkarolásokkal kombinálták. Fontos szerepük volt az ellenség hátába és oldalába beszivárgott, vagy leszállásból működő kis géppisztolyos csoportoknak, az éjszakai és nappali felderítő vállalkozásoknak, valamint a szüntelen körkörös felderítésnek. Bátran mondhatjuk, hogy e példa az erdős-hegyes terepen vívott harc tapasztalatainak gazdag tárháza.);

Lövész zászlóalj harca erdőben és kitörése a bekerítésből. (A tanulmány az erdei harc megvívásának szemléltető példája. A zászlóalj — az erőviszonyok hibás felmérése miatt — egy teljes napon át bekerítésben harcolt. A harc jó megszervezése következtében az ellenség nem tudta megsemmisíteni a zászlóaljat.);

Lövész zászlóalj harca helység elfoglalásáért. (Az 507. lövész ezred 2. zászlóalja 1943 május elején egy Glazunova nevű község elfoglalására és megtartására kapott parancsot. Feladatát nem tudta végrehajtani: az elfoglalt községet néhány napos elkeseredett harc után fel kellett adnia.

A tanulmány írója alaposan elemzi a sikertelen harc okait, s ennek során többek közt rámutat a harctevékenység előtti felderítés felületes megállapításaira, a harc során a szomszédokkal való együttműködés terén elkövetett hibákra, valamint az erőviszonyok aránytalanságára.

A zászlóaljnak harca során jó néhány ellenlökést kellett elhárítania; ezeknek a leírása lehetővé teszi az olvasó számára, hogy sok hasznos elvi és gyakorlati tapasztalattal bővítse ismereteit.);

Harcfelderítés lövész zászlóaljjal. (E példa a zászlóaljjal végrehajtott harcfelderítés megszervezésének és végrehajtásának általános ismertetésén kívül részletesen leírja a felderítők- és géppisztolyosokból alakított fogolyejtő csoportok tevékenységét, valamint az alegységeknek a fa-föld erődök elfoglalásáért vívott harcát.);

Harcfelderítést végrehajtó ellenség rohamának visszaverése a lövész zászlóalj erőivel. (E harcéri-harcászati példát a válogatás során leginkább azért vettük be a kötetbe, mert részletesen ismerteti a védelemben levő lövész zászlóalj harcrendjének felépítését és sok szó esik benne a páncélelhárítás megszervezéséről és a páncélelhárító fegyverek alkalmazásáról.);

Lövész zászlóalj védelmi harca. (E címszó alatt két harcéri-harcászati példát talál az olvasó. Az egyik a 396. lövész

ezred 1. zászlóaljának 1944 nyarán Nyugat-Ukrajnában vívott védelmi harcát, a másik a 469. lövész ezred 3. zászlóaljának 1945 februárjában Németország területén egy bekerítésből kitörni szándékozó ellenséges csoportosítás részeinek megsemmisítéséért vívott harcát tárgyalja.

Mindkét tanulmány az alegységek állhatatos, szívós és aktív védelmi harcának és különösen a támogató tüzérséggel való együttműködésének nagyszerű példája.);

Az ellenség előkészített védelmének áttörése a 158. lövész hadosztály 881. lövész ezredével 1942. november 25—30. között. (Az ezred támadási sávjában a németek a legfontosabb terepszakaszokon századtámpontokat rendeztek be, amelyekben sok golyószóró és géppuska tüzelőállást, fa-föld erődöt, fedezéket és közlekedőárkot készítettek.

E támpont-szerű védelem áttörésénél nagy gondot kellett volna fordítani a manőverezésre, a támadó alegységek szárnyainak és a csatlakozásoknak a biztosítására, valamint a várható ellenlökések elhárításának megszervezésére.

A tanulmány írója éppen az e téren elkövetett hibák tanulságos bírálatára fordítja fő figyelmét. A támadás előkészítésétől a harcfelelet elhúzódo végrehajtásáig mindenütt kimutatja, hogy hol, milyen hibát követtek el az alegységek, a törzsek, a felderítés és a híradó szolgálat. Az alapos értékelés és bírálat szempontjából ez a példa a kötet legértékesebb tanulmánya.);

Az ellenség fővédővénének áttörése a 9. gárda lövész hadosztály 22. gárda lövész ezredével 1944. március 10—11. között. (A 22. gárda lövész ezred példája azt mutatja, hogy a támadásban nem szabad hosszadalmas harcokat vívni az ellenség támpontjainak és ellenállási csomópontjainak elfoglalásáért. Részen ennek az elvnek a megsértése, részben a felderítők és a tüzérség felületes tevékenysége miatt az ezred csak súlyos veszteségek árán tudta áttörni az ellenség fővédővét.

A tanulmányban az egyéni hősiesség sok szép példájával találkozunk az olvasó.);

Az ellenség védelmének áttörése és visszavonuló csapatainak üldözése a 23. gárda lövész hadosztály 63. gárda lövész ezredével a Velikaja folyó körzetében 1944. július 16—22. között. (Az ezred támadó harcából mindenekelőtt arra nézve szerezhetünk értékes tapasztalatokat, hogy a harcrend egylépcsőben való felépítése, a zászlóalj- és ezredtüzérség, valamint a harcokocsik nagy részének közvetlen irányzású tüzelésre való alkalmazása a tüzérségi előkészítés időszakában, továbbá az együttműködés gondos megszervezése milyen nagy jelentőségű az

ellenség peremvonalának és közeli mélységének gyors áttörése szempontjából.

Sok szó esik a példában az üldözés megszervezéséről, a harcokocsiknak, a rohamlövegeknek és a tüzérségnek az üldözés során alkalmazott harceljárásairól.);

A 904. lövész ezred támadása az ellenség védelmének mélységében erdős-mocsaras terepen 1944. július 18—24. között. (Az ezrednek az ellenséges védelem mélységében, erdős-mocsaras terepen vívott harcai azt szemléltetik, hogy ilyen körülmények között a harctevékenység alapvető módja a megkerülés, az ellenség visszavonulási útjainak elvágása. A szerzők sokat foglalkoznak a felderítő alegységeknek az üldözés során kifejtett tevékenységével.);

A 27. lövész hadosztály 132. lövész ezredének támadása erdős-mocsaras és tavakkal borított terepen 1944 augusztusában. (Hasonló körülmények között megvívott harcról már voltak előzőleg példák. Ezekből az olvasó megismerhette az erdős-mocsaras terepen folytatott harctevékenység sajátosságait. A 132. lövész ezred támadásának történetéből viszont egészen részletes képet kap a műszaki alegységeknek különösen a hadművellet első, előkészítő időszakában és a folyóátkelés biztosításában végzett munkájáról.);

Az ellenség hátában levő fontos közlekedési csomópont elfoglalása a 40. gárda lövész hadosztály előrevetett osztagával. (Az előrevetett osztag sikeres harca arról tanúskodik, hogy erős előrevetett osztagok képesek elfoglalni az ellenség hátában levő fontos közlekedési csomópontokat és több napon át védeni azokat, még olyankor is, amikor a főerők kénytelenek ideiglenesen az előrevetett osztagtól nagy távolságra védelembe átmenni.);

A 185. gárda lövész ezred átkelése a Dnyeperen és harca a razumovkai hídfőért. (Az olvasó e példából a folyóátkelés megszervezésének és végrehajtásának általános érvényű elvein és módszerein kívül alaposan megismeri a harc e fajtájában a híradó alegységek feladatait és tevékenységét, továbbá az anyagi biztosítás problémáit.

A 185. gárda lövész ezred átkelése a Dnyeperen a Nagy Honvédő Háború legnevezetesebb folyóátkelése. A rendszerített átkelési eszközök messze lemaradtak az ezredtől, s így az feladatát teljes egészében a helyszínen készített szükség átkelési eszközökkel oldotta meg, amely nagy leleményességet, szívósságot és helytállást követelt meg az alegységektől.

A folyóátkelés után birtokba vett hídfőben elkeseredett harc folyt. Az ellenség több napon át harcokocsikkal, tüzérség-

gel, aknavetőkkel és légierővel támogatott szakasz-ezred erejű gyalogos kötelékekkel számtalan ellenökést indított az ezred alegységei ellen. Ezek sikeres elhárítása a védelem kiváló megszervezésének, a jó együttműködésnek, a személyi állomány hősiességének és helytállásának ragyogó bizonyítéka.);

Az 1068. lövész ezred átkelése rövid előkészítés után a Dziwnów tengerszoroson és az ellenség előkészített védelmének áttörése 1945. május 2—4. között. (Az 1068. lövész ezred harctevékenysége példa a széles víziakadály leküzdésének rövid idő alatt való előkészítésére, az átkelés végrehajtására és az ellenség mélyen lépcsőzött, előkészített védelmének áttörésére.

Különös figyelmet érdemel a gyalogságot kísérő lövegek alkalmazása, amelyeket egyéb feladataik mellett igen eredményesen használtak fel célmegjelölésre.);

A poznańi citadella főerődje délnyugati részének elfoglalása a 236. lövész ezreddel 1945. február 18—23. között. (E példából a rohamosztagok és rohamcsoportok összetételét, harcuk megszervezését, harceljárásaikat, a megerősítésükre rendelt fegyverek és harci technikái eszközök ügyes felhasználását ismeri meg az olvasó.);

A 756. lövész ezred támadása nagyvárosban (Berlinben) 1945. április 26—30. között. (A kötet legterjedelmesebb tanulmánya a Nagy Honvédő Háborút Európában befejező berlini harcokat mutatja be. Talán ez a harctéri-harcászati példa szemlélteti leginkább azt, hogy mennyire élők ma is a Nagy Honvédő Háború tapasztalatai. Ha kezünkbe vesszük A Magyar Néphadsereg Harcászati Szabályzatát és e példával összevetve elolvassuk belőle A városban folytatott támadás sajátosságai című részt, akkor szinte megelevenednek előttünk a szabályzat sorai.

A 756. lövész ezrednek Berlin központi részében vívott harcai a helység-harc sok olyan sajátosságát tükrözik, amelynek tanulmányozása feltétlenül segítségünkre van munkánkban.);

A 426. lövész ezred védelmi harcai Kesztyengától északra 1941. november 1—13. között. (Az ezred harca az erdősmocsaras téren, széles arcvonalon vívott védelmi harc példája. Az eseményeket naponta tárgyaló tanulmányban sok szó esik a harcrendbe beékelődött ellenség elleni harc megszervezéséről és megvívásáról, továbbá a bekerítésben folyó harcról.);

A 322. lövész hadosztály 1085. lövész ezredének védelmi harca a Resszeta folyó mentén 1942 augusztusában. (A tanulmány a folyóvédelem tanulságos példája, amelyből az olvasó

főképpen arra kap választ, hogyan kell a terep kedvező adottságait — az erdőt álcázásra, a folyókanyarokat pásztázó tűzre stb. — mesterien kihasználni, és a védőállásokat műszakilag jól berendezni.).

*

A kötet végén egy ügyes megoldású, ízléses tasakban vannak elhelyezve a három szín nyomású vázlatok (45 db). Az olvasó a vázlatokon napról napra nyomon követheti a példákban ismertetett harcokat.

Sörös Lajos szds.